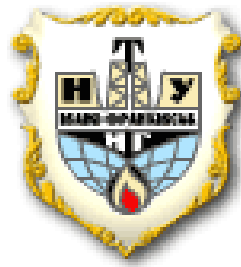

**ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ**

Я. А. Пилип, Л. А. Жолобко

***Складання списків використаної
літератури до курсових, дипломних
та інших наукових робіт***

**Методичні вказівки
щодо проведення практичних занять**

2013

Міністерство освіти і науки України
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ

Науково-технічна бібліотека

Я. А. Пилип, Л. А. Жолобка

*Складання списків використаної
літератури до курсових, дипломних
та інших наукових робіт*

Методичні вказівки
щодо проведення практичних занять

Івано-Франківськ
2013

УДК 01+001.811(07)
ББК 78.52р30
П 32

Я. А. Пилип
Л. А. Жолобко

Відповідальна за випуск: Я. А. Пилип

Рекомендовано науково-методичною радою НТБ
(протокол № 2 від 20 березня 2013 р.)

Пилип Я. А.

П 32 Складання списків використаної літератури до курсових, дипломних та інших наукових робіт : метод. вказівки щодо проведення практич. занять / Я. А. Пилип, Л. А. Жолобко. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2013. – 28 с.

Методичні вказівки мають за мету сформувати уявлення про бібліографічний апарат як важливий елемент наукової праці та навчити оформляти бібліографічні списки згідно чинних стандартів. Розраховані на студентів та науковців.

УДК 01+001.811(07)
ББК 78.52р30

Науково-технічна бібліотека
ІФНТУНГ, 2013

Зміст

Вступ.....	4
Мета і завдання курсу.....	4
Зміст курсу.....	5
Тема 1 Алгоритм пошуку літератури.....	5
Тема 2 Бібліографічне оформлення списку.....	7
2.1 Бібліографічний опис.....	7
2.2 Систематизація літератури в списку.....	14
Тема 3 Бібліографічні посилання.....	16
Додаток А Приклади оформлення бібліографічного опису усіх видів документів.....	18
Список рекомендованої літератури.....	28

Вступ

Вміння орієнтуватись в інформаційному потоці, працювати з інформацією, критично її оцінювати, самостійно конструювати свої знання, використовуючи різноманітні інформаційні ресурси, є метою сучасної вищої освіти. Результати наукових досліджень стають основою для написання наукової праці.

Важливою складовою частиною будь-якої друкованої наукової праці (опублікованої чи неопублікованої) є бібліографічний апарат - своєрідний ключ до використаних автором документів. Він певною мірою свідчить про дотримання наукової етики, віддзеркалює самостійну творчу працю її автора і демонструє ступінь фундаментальності проведеного дослідження.

Бібліографічний апарат наукової праці (курсової, дипломної, магістерської, автореферату дисертації, дисертації та статті) складається з бібліографічного списку (списку використаних джерел) та бібліографічних посилань.

Мета і завдання курсу

Мета курсу:

сформувати у студентів та науковців сукупність знань, вмінь та навичок раціонального пошуку, використання та бібліографічного оформлення інформаційних ресурсів в наукових дослідженнях.

Завдання курсу:

- сформувати уявлення про бібліографічний апарат як важливий елемент наукової праці;
- навчити оформляти бібліографічні списки згідно чинних стандартів;
- розвивати здібності до сприймання та оцінки інформації з точки зору повноти та достовірності;
- навчити самостійно творчо працювати з різними джерелами інформації.

Зміст курсу

Тема 1 Алгоритм пошуку документів

Головним фактором у визначенні ролі бібліотеки вищого навчального закладу в справі науково-дослідної діяльності користувача є:

- великий інформаційний потенціал, який закладений в об'ємі та характері фондів, різноманітних за видами, формами, змістом;
- довідково-бібліографічний апарат, який включає фонд довідково-бібліографічних посібників, електронні та карткові каталоги і картотеки;
- набутий досвід довідково-бібліографічного обслуговування на допомогу науковим дослідженням користувачів;
- використання в роботі новітніх інформаційних технологій.

Науково-технічна бібліотека Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу приділяє велику увагу організації інформаційної підготовки своїх користувачів. Традиційно бібліотека проводить із студентами бібліотечно-бібліографічні заняття з метою навчання їх самостійному пошуку інформації за допомогою системи каталогів та картотек і бібліографічних посібників, а також електронних джерел інформації. На цьому етапі все більшого значення набуває освітня функція бібліотеки, спрямована на пропаганду інформаційних ресурсів та навчання користувачів.

Довідково-бібліографічний апарат (ДБА) бібліотеки – це сукупність традиційних та електронних довідкових видань, бібліотечних каталогів та картотек, що використовуються при обслуговуванні користувачів для пошуку необхідної інформації. Він є основою всієї діяльності бібліотеки і від його раціональної організації залежить оперативність, повнота і точність задоволення запитів користувачів.

Безпосереднє функціональне призначення ДБА – цілеспрямоване розкриття фондів бібліотеки, надання допомоги користувачам у пошуку та доборі потрібної їм первинної

інформації. Повноцінний, науково-організований ДБА служить універсальним ключем до знань, сконцентрованих у документах.

Практика навчання користувачів методам пошуку інформації відбувається і в процесі довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО). Під час індивідуальних бесід з'ясовується рівень інформаційної грамотності користувача, визначаються шляхи пошуку інформації.

Не менш важливу роль у формуванні інформаційної культури науковця відіграють масові інформаційні заходи: «День дипломника», «День аспіранта», «День кафедри» тощо. Головне місце відводиться детальному огляду інформаційних ресурсів бібліотеки та пошуку необхідної інформації.

Для науковців та студентів, що займаються дослідницькою роботою, велику допомогу надає сайт бібліотеки університету, який представлений базою даних «Електронний каталог документів» та тематичними базами даних. Значно розширити коло виявлених джерел до вибраної теми наукової роботи допоможуть інтернет-ресурси.

Важливе значення в пошуку та підборі потрібної літератури і як результат роботи з каталогами, картотеками, довідковими, бібліографічними, реферативними виданнями має стати особиста алфавітна картотека, яка незалежно від її форми (карткова чи електронна) повинна бути складена під час роботи з джерелами. Вона відіграє велику роль при підготовці тексту та при оформленні списку використаної літератури.

Питання для самоконтролю:

- Що є головним фактором у визначенні ролі бібліотеки університету в справі науково-дослідної діяльності користувача?
- Яке функціональне призначення ДБА бібліотеки?
- Яку роль в підготовці до написання наукової праці відіграє особиста алфавітна картотека?

Тема 2 Бібліографічне оформлення списку використаної літератури

2.1 Бібліографічний опис

Список використаної літератури складається згідно національного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», який набув чинності 1 липня 2007 р. Він є базовим для системи стандартів, правил, методичних посібників зі складання бібліографічного опису.

Крім того, враховуються державні стандарти України:

- ГОСТ 7.12-93 «Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила»;
- ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»;
- ДСТУ 3582-97 «Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила»;
- ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання»
- ДСТУ 6095:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Правила скорочення заголовків і слів у заголовках публікації» (ГОСТ 7.88-2003, MOD);
- ДСТУ 7093:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполук, поданих іноземними європейськими мовами».

Бібліографічний опис – це записана за певними правилами множина бібліографічних даних, що ідентифікують документ. Бібліографічні дані є конкретними відомостями про автора та назву твору, місце і рік видання тощо.

Таким чином, бібліографічний опис дає уявлення про зміст, вид, читацьке призначення, актуальність документа, а також дає змогу його ідентифікувати – зіставити з іншими, відрізнити від інших.

Об'єктом опису є всі види опублікованих (в т. ч. депонованих) та неопублікованих документів на будь-яких носіях.

Зони (області) опису складаються з елементів, які поділяються на обов'язкові і факультативні. Обов'язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. Їх наводять в будь-якому описі. Факультативні елементи містять бібліографічні відомості, які дають додаткову інформацію про документ. Їх слід або застосовувати в кожному описі бібліографічного списку, або зовсім не вживати.

Зони і елементи наводять в установленій послідовності, про що йтиметься нижче.

Пунктуація в бібліографічному описі виконує дві функції – звичайних граматичних розділових знаків та розділових знаків, що мають розпізнавальний характер для зон та елементів бібліографічного опису (знаки приписаної пунктуації, тобто умовні розділові знаки). Приписана пунктуація передусе елементам та зонам опису або завершує їх. Як знаки приписаної пунктуації виступають розділові та математичні знаки:

- . - крапка і тире
- . крапка
- , кома
- : двокрапка
- ; крапка з комою
- ... три крапки
- / навіскісна лінія
- // дві навіскісні лінії
- ( ) круглі дужки
- [ ] квадратні дужки
- + знак плюс
- = знак рівності

В кінці бібліографічного опису ставиться крапка.

Головним джерелом інформації є елемент документа, який містить основні відомості про нього – титульний лист, титульний екран, етикетка, конверт, контейнер і т. д.

Бібліографічні відомості наводять в описі у тому вигляді, в якому вони наведені в джерелі інформації. Якщо необхідні дані відсутні, їх беруть з різних частин документа (зворотний бік титульного листа та ін.), формулюють на основі аналізу всього документа або запозичають з різних джерел поза документом (бібліотечні каталоги, бібліографічні покажчики, довідники і т. д.) та наводять у квадратних дужках.

При складанні бібліографічного опису дотримуються норм сучасного правопису. Зберігаються великі та малі літери в найменуваннях організацій, інших власних імен. З великої літери починається перше слово кожної зони, а також загальне позначення матеріалу. Всі інші елементи опису записують з малої літери.

З метою забезпечення компактності бібліографічного опису застосовують скорочення слів і словосполучень згідно з вищезгаданими стандартами.

Скороченню підлягають різні частини мови, проте не скорочуються: прізвища; назви документів (крім окремих випадків); коли скорочення впливає на зміну значення (змісту) слова; одне слово; географічні та інші назви.

Останнім часом в оформленні наукових робіт поширилася практика вживання ненормативних скорочень слів, прийнятих в електронних документах, наприклад:

ненормативні скорочення

д. т. н.

д. фіз. вих.

к. т. н.

к. ф-м. н.

к. г-м. н.

нормативні скорочення

д-р техн. наук

д-р наук з фіз. виховання і спорту

канд. техн. наук

канд. фіз.-мат. наук

канд. геол.-мінерал. наук

Числівники, як правило, наводять в тому вигляді, як вони наведені в джерелі інформації, тобто римськими або арабськими цифрами. Але римські цифри і числівники у словесній формі замінюють арабськими цифрами при позначенні кількості актів; класів чи курсів навчальних закладів; порядкових номерів видання;

порядкових номерів музичних творів; дат виходу документа; номерів (випусків) багаточастинного документа.

Перед бібліографічним описом подають заголовок бібліографічного запису, який поділяється на декілька видів. Заголовок, який містить ім'я особи, використовується при записі художніх, публіцистичних, наукових, науково-популярних творів, мемуарів, листів, підручників тощо. У заголовку основного запису наводиться ім'я лише однієї особи, незалежно від кількості осіб, зазначених у джерелі інформації. При наявності чотирьох і більше авторів заголовок не використовується.

Застосовується однорівневий та багаторівневий бібліографічний опис документа:

- однорівневий – опис однотомного чи окремого тому (випуску) багатотомного або серіального документа;

- багаторівневий – опис багатотомних чи серіальних видань в цілому. Однорівневий бібліографічний опис складається із перелічених нижче елементів, які поділяються на обов'язкові та факультативні елементи, наведені в приписаній послідовності і з приписаною пунктуацією. *Факультативні елементи виділені курсивом.*

Основна назва

Її наводять у тому вигляді, як в документі і з тими самими знаками. У назві з декількох речень, між якими відсутні розділові знаки, в описі ці речення відділяються одне від одного крапками. При наявності типової і тематичної назви як основну в описі наводять тематичну назву, незалежно від поліграфічного виділення і послідовності розміщення, наприклад:

у джерелі інформації:

Політична карта

Європа

в описі:

Європа

Загальне позначення матеріалу

Це може бути один з термінів: текст, рукопис, відеозапис, звукозапис, образотворчий матеріал, карта, комплект, мікроформа, мультимедіа, ноти, предмет, шрифт Брайля, електронний ресурс (еквівалент англійською мовою *electronic resource*). Подається мовою наукової праці. Пишеться з великої літери, без скорочень і в квадратних дужках.

Загальне позначення матеріалу, опис якого переважає в конкретному інформаційному масиві, в списку не подається.

Паралельна назва

Це еквівалент основної назви на іншій мові або в іншій графіці. Їй передує знак рівності. Пишеться з великої букви.

Відомості, що відносяться до назви

Це відомості, що розкривають та пояснюють основну назву, відомості про вид, жанр, призначення твору, зазначення про те, що документ є перекладом з іншої мови тощо. Перед ними ставиться знак «двокрапка». Пишуться з малої букви.

Відомості про відповідальність

Це один з основних елементів опису. Перші відомості про відповідальність є безумовно обов'язковим елементом. Вони вказують автора (чи всіх авторів до 4-х, а при потребі вказуються всі співавтори) у тому вигляді, як вони зазначені на титульному листі чи в інших місцях джерела інформації. *Наступні відомості* вказують про одну, дві чи три організації, які виконують ту ж функцію, також про всі особи (редактори, перекладачі, художники, ілюстратори і ін. особи чи колективи), які брали участь у створенні джерела інформації. Кожна група відповідальних відокремлюється від іншої крапкою з комою.

При потребі скоротити кількість відповідальних осіб чи організацій, обмежуються зазначенням першої із кожної групи з доданням у квадратних дужках «[та ін.]».

Відомості про видання

Це вказівка на порядковий номер видання (2-ге, 5-те), виправлене, доповнене, стереотипне, змінене, а також відомості про відповідальність за це. Відомості наводять у тому формулюванні та в тій послідовності, як це зазначено у джерелі інформації.

Специфічні відомості

Застосовуються при описі об'єктів, що є особливим типом публікації або розміщені на специфічних носіях. До них

відносяться картографічні, нотні, серіальні, нормативні, патентні документи, а також електронні ресурси.

В описі картографічних документів вказують масштаб та інші потрібні відомості. Слово «масштаб» не пишуть. В описі стандартів і технічних умов вказують позначення раніше чинного документа та дату набуття ним чинності. В описі патентних документів – реєстраційний номер заявки та дату її поступлення, дату опублікування і (чи) відомості про офіційне видання, в якому вони надруковані. При описі електронних ресурсів специфічними відомостями є вид і об'єм ресурсу.

Відомості про місце видання, ім'я видавця, розповсюджувача і т. п.

Їх потрібно наводити у формі і відмінкові, зазначених у джерелі інформації. Відомості про форму власності видавця, розповсюджувача не вказують, наприклад:

у джерелі інформації:

Видавництво "Дніпро"
ВАТ "Херсонська міська друкарня"
Видавничий дім "Всесвіт"

в описі:

Дніпро
Херсон. міська друк.
Всесвіт

але

Видавництво ім. Олени Теліги
Теліги

Вид-во ім. Олени

Відомості про рік видання

Рік видання вказують арабськими цифрами, перед ним ставлять кому. Якщо рік видання невідомий, наводять дату авторського права (копірайту) чи цензурного дозволу з поясненням (сop. 1995, друкування 2000, ценз. 1980). Якщо рік видання не вказаний, то його потрібно встановити хоча б приблизно ([1920?]).

Відомості про пагінацію (кількість сторінок, аркушів) наводять тими цифрами, які використано в об'єкті опису. Невраховані аркуші перераховують і записують арабськими цифрами у квадратних дужках у кінці пагінації.

Інші відомості про фізичну характеристику (ілюстрації, таблиці тощо) відділяють від попередніх відомостей двокрапкою.

Відомості про серію

Обов'язково потрібно зазначати серію, підсерію та номер їх випуску. Відомості про одну чи декілька серій слід кожен брати в окремі дужки.

Примітки

Ця зона бібліографічного опису уміщує додаткову інформацію про об'єкт опису, яка не була зазначена в інших елементах опису. Відомості запозичують з будь-якого джерела інформації і не беруть у квадратні дужки. Перед кожною приміткою ставлять знак крапка і тире.

Зона приміток в основному факультативна, однак примітки про джерело основної назви та про системні вимоги при описі електронних ресурсів та відомості про депонування при описі депонованої наукової роботи обов'язкові.

Відомості про стандартний номер (або його альтернативи) і умов доступності

Це міжнародний стандартний номер ISBN, присвоєний об'єкту опису. У списку використаної літератури, де не потрібна ідентифікація у міжнародному документальному потоці, цей номер можна не вказувати.

Аналітичний бібліографічний опис

Статті, а також інші публікації в газетах, журналах, продовжуваних виданнях, глави, розділи, параграфи книг тощо є складовими частинами документів. Опис складової частини документа називають аналітичним бібліографічним описом і складають за такою схемою та за нормами складання однорівневого бібліографічного опису:

Відомості про складову частину документа // Відомості про джерело, з якого виокремлено частину. – Відомості про місцезнаходження складової частини в документі. – Примітки.

Джерелом інформації про складову частину документа є перша, остання та інші сторінки, якщо вони містять відомості про назву, авторів, організації, зміст.

В аналітичному бібліографічному описі допускається замість крапки і тире між зонами опису ставити крапку.

Питання для самоконтролю:

- Якими державними стандартами України слід регламентувати оформлення списку використаної літератури до курсових, дипломних та інших наукових робіт?
- Яке визначення бібліографічного опису документа?
- Які знаки приписаної пунктуації використовуються в описі?
- Назвіть елементи бібліографічного опису і дайте їм характеристику?
- Які з них є обов'язковими, а які факультативними?
- Що являє собою аналітичний бібліографічний опис?

2.2 Систематизація літератури в списку

В наукових роботах використовують п'ять способів побудови бібліографічного списку: алфавітний, хронологічний, алфавітно-хронологічний, нумераційний та систематичний.

Найчастіше використовується алфавітна побудова списку опрацьованої літератури, при якій бібліографічні описи групуються в алфавітні ряди, тобто розташовуються за алфавітом, спочатку українською мовою або мовами з кириличною графікою, а потім – мовами з латинською графікою.

Бібліографічний список за хронологією публікацій доцільний в науковій роботі тоді, коли основним завданням списку є відображення розвитку наукової ідеї або певної думки. Принцип розміщення описів тут – за роками видання. Форма зв'язку записів з основним текстом – за номерами записів у списку. Такі номери беруться в квадратні або округлі дужки.

Алфавітно-хронологічний спосіб групування літературних джерел доцільно використовувати тоді, коли в роботі зустрічаються декілька джерел одного автора. В таких випадках основний матеріал розміщується за алфавітним принципом, а в межах даного автора – за хронологічним.

Нумераційний спосіб формування бібліографічного списку передбачає розміщення джерел в списку у порядку їх використання у тексті. Форма зв'язку записів з основним текстом – за номерами

їх записів у списку. Такий спосіб розміщення використовують при написанні дисертацій, звітів про науково-дослідну роботу.

Систематичний спосіб групування бібліографічного матеріалу використовують тоді, коли потрібно відобразити значну кількість бібліографічних описів. Розміщення описів в такому списку може бути різним:

- за темами розділів роботи;
- за рубриками того чи іншого розділу тематичної класифікації літератури.

В систематичному бібліографічному списку розміщення описів в межах окремих рубрик може бути за алфавітом, за хронологією, за характером змісту тощо. Форма зв'язку опису з основним текстом – за номерами записів у списку.

Вибір способу побудови бібліографічного списку залежить від його призначення, кількості та характеру відображених в ньому документів, характеру відсилань і посилань та ін. Але при будь-якій побудові бібліографічного списку доцільно пронумерувати позиції списку, щоб використовувати порядкові номери для відсилання до них у тексті. Це особливо важливо, коли використовується конкретний матеріал.

При необхідності, рекомендовано систематизувати та класифікувати всю літературу, використану при написанні наукової роботи, незалежно від вибраного способу розташування, у такій послідовності:

- законодавчі та нормативні документи, відповідно до рангової послідовності;
- статистичні матеріали в хронологічній послідовності;
- вітчизняна та іноземна література;
- статті періодики;
- спеціальні види нормативно-технічних документів, патентні документи тощо.

Питання для самоконтролю:

- Які способи побудови бібліографічного списку ви знаєте?
- Охарактеризуйте кожен спосіб розташування використаної літератури.

Тема 3 Бібліографічні посилання

Сфера застосування національного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» має обмеження тільки для бібліографічних посилань, на які його вимоги не розповсюджуються.

Бібліографічним посиланням (посиланням на використане джерело) називається сукупність бібліографічних відомостей про твір, який цитується, згадується або розглядається у конкретному тексті документа, необхідних і достатніх для його загальної характеристики, ідентифікації та пошуку. Розрізняють посилання розширені і короткі (наприклад, для підрядкових приміток). Короткі посилання містять лише обов'язкові елементи (автор, заголовок, місце, рік видання, кількість сторінок або зазначена сторінка); розширені посилання – обов'язкові та факультативні елементи (колектив авторів, редколегія або відповідальний редактор, видавничі установи, назва видавництва, наявність ілюстрацій, бібліографії тощо).

Спільно з бібліографічним списком вони дозволяють не лише визначити джерелознавчу базу досліджень, але й показати зв'язок нової публікації з попередньою, захистити авторські права та інтереси, боротися з плагіатом.

Бібліографічна інформація про документи, що цитуються або згадуються в наукових роботах, незалежно від форми її подання і місця наведення, може бути представлена у формі внутрішньотекстових, підрядкових і затекстових (номерних) бібліографічних посилань, кожна з яких має свої переваги і недоліки.

Наприклад, перевагою використання підрядкових і затекстових посилань є їх місце і повна відособленість від основного тексту, що дозволяє широко застосовувати різноманітні прийоми спрощення повторних посилань і посилань на роботи з одного видання; швидко знаходити первинні посилання; отримувати уявлення про частоту цитування різних документів.

Застосування внутрішньотекстових бібліографічних посилань доречно тоді, коли частка бібліографічних відомостей про цитований або згадуваний документ органічно входить в основний

текст. Їх варто наводити в лаконічній формі, щоби не утруднювати текст документа, наприклад:

Майя Хмелюк у своїй статті «Пошуки жіночого самовираження у ранній творчості Ольги Кобилянської» зазначає, що у своїх щоденниках поетеса намалювала портрет своєї душі, яка віддзеркалювала природу й була наділена великою здатністю любити (Дивослово. 2013. № 2. С. 49-53).

Вибір і застосування того або іншого посилання – прерогатива автора і використання різних посилань в одній науковій роботі неприпустимо.

Для скорочення запису крапку і тире між зонами опису можна замінити крапкою.

Якщо посилання повторюються, то наступні доцільно максимально скоротити, наприклад:

- 1 Регульований електропривод. Теорія. Моделювання. К., 2011. С.123.
- 2 Регульований електропривод. Теорія. Моделювання. С.178.
Або ще коротше:
- 3 Там само. С.178.

Питання для самоконтролю:

- Яке визначення бібліографічного посилання?
- Які види бібліографічних посилань ви знаєте і які переваги кожного з них?
- Які особливості бібліографічного оформлення посилань?

У наших порадах подані лише основні правила складання списку літератури до наукової роботи. Більш детальні відомості нададуть публікації, включені до списку використаних документів та наведені приклади оформлення бібліографічного опису.

Приклади оформлення бібліографічного опису усіх видів документів згідно національного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» подані у додатку А.

**Приклади оформлення бібліографічного опису
всіх видів документів
згідно ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з
інформації, бібліотечної та видавничої справи.
Бібліографічний запис. Бібліографічний опис.
Загальні вимоги та правила складання»**

Книги одного автора:

Длугопольський О. В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій : монографія / О. В. Длугопольський. - Тернопіль : Екон. думка, 2011. – 632 с.

Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова : підручник / М. Г. Зубков. – Вид. 9-те, доповн. та переробл. – Х. : Співак Т. К., 2011. – 400 с.

Хатьянов Ф. И. Сейсмопалеогеоморфология при поисках и разведке углеводородов : обзор. информ. / Ф. И. Хатьянов. – М : ВНИИОЭНГ, 1987. – 69 с. : рис. – (Нефтегазовая геология и геофизика ; вып. 13).

Книги двох авторів:

Гавриленко О. Г. Болонський процес: питання контролю і оцінки знань студентів : (навч.-метод. посіб. для викладачів ВНЗ) / О. Г. Гавриленко, Н. О. Пушкарьова. – Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2012. – 141 с.

Данилюк М. О. Економіко-аналітична діяльність державного службовця : навч. посіб. / М. О. Данилюк, Н. П. Струк ; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. – 259 с. : іл., табл.

Каленюк І. С. Розвиток вищої освіти та економіка знань : монографія / І. С. Каленюк, О. В. Куклін. – К. : Знання, 2012. – 343 с. : табл. – (Сучасна наука).

Книги трьох авторів:

Ващишак С. П. Телемеханіка і передача інформації в нафтогазовій промисловості : конспект лекцій / С. П. Ващишак, С. І. Мельничук, В. М. Романів. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2010. – 136 с.

Кузьменко Е. Д. Довгострокове прогнозування провальних-просадкових проявів карсту : монографія / Е. Д. Кузьменко, І. В. Чепурний, П. П. Чалий. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. – 272 с. : іл., рис., табл.

Пістун А. І. Охорона праці в галузі освіти (фізична культура і спорт) : навч. посіб. / А. І. Пістун, І. П. Пістун, Н. П. Тубальцева. – Суми : Університет. книга, 2010. – 395 с. : рис., табл.

Книги чотирьох авторів:

Геологія і нафтогазоносність морських надр : підручник / О. М. Трубенко, Б. Й. Маєвський, С. С. Куровець, В. Г. Омельченко. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. – 232 с.

Електрифікація технологічних комплексів нафтогазової промисловості : навч. посіб. / В. С. Костишин, М. Й. Федорів, В. А. Ожоган, І. В. Гладь. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ Факел, 2008. – 262 с.

Об'єктно-орієнтоване моделювання при проектуванні вбудованих систем і систем реального часу : навч. посіб. / В. В. Литвинов, С. В. Голуб, К. М. Григор'єв, В. Ю. Жигульська. – К. ; Черкаси : ІнтролігаТОР, 2011. – 379 с.

Книги п'ятьох авторів і більше:

Дослідження операцій : конспект лекцій / Л. Р. Смоловик, О. М. Витвицька, К. В. Гресько [та ін.]. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2009. – 140 с.

Моделювання і прогнозування стану довкілля : підручник / В. І. Лаврик, В. М. Боголюбов, Л. М. Полетаєва [та ін.]. – К. : Академія, 2010. – 400 с

Новітні дослідження геологічної будови і перспектив нафтогазоносності глибокозанурених горизонтів Українських Карпат : монографія / [Маєвський Б. Й., Анікеєв С. Г., Мончак Л. С. та ін.]. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. – 207 с. : іл., табл.

Без автора:

Екологічний менеджмент і аудит : навч. посіб. / ред. Рижков С. С. – 3-є вид., доповн. – К. : Професіонал, 2009. – 208 с.

Історія перекладацької думки в Україні : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / авт.-уклад. П. О. Бочан ; Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Книги-XXI, 2010. – 319 с.

У знятому на плівку дні : [Олесь Ульяненко у спогадах / упоряд. Н. Степула]. – К. : Укр. пріоритет, 2012. – 221 с. : іл., портр.

Багатотомні документи:

Галушак М. О. Курс фізики : підручник : у 3 кн. / М. О. Галушак, О. Є. Федоров. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. - Кн. 1 : Механіка. Молекулярна фізика і термодинаміка. - 611 с.

Спецпроект: аналіз наукових досліджень : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 14-15 черв. 2012 р. : у 7 т. – Дніпропетровськ : Біла К. О., 2012. – Т. 5 : Точні науки. – 103 с. : іл., табл.

Реабілітовані історією : Івано-Франків. обл. : у 5 т. / [редкол. : Томенчук Б. та ін.]. – Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2000. - Т. 1 : Коломийський і Косівський райони. – 656 с.

або

Галушак М. О. Курс фізики : підручник. В 3 кн. Кн. 1. Механіка. Молекулярна фізика і термодинаміка. / М. О. Галушак, О. Є. Федоров. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. - 611 с.

або

Галушак М. О. Механіка. Молекулярна фізика і термодинаміка / М. О. Галушак, О. Є. Федоров. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. - 611 с. – (Курс фізики : підручник : у 3 кн. / М. О. Галушак, О. Є. Федоров ; кн.1).

Законодавчі та нормативні документи:

Водний кодекс України. Кодекс України про надра : станом на 1 квіт. 2012 р. : текст відповідає офіц. . – К. : Нац. кн. проект, 2012 . – 78 с.

Сімейний кодекс України : станом на 15 черв. 2012 р. : (відповідає офіц. текстові). – Х. : Одісей, 2012 . – 87 с. – (Серія „ Закони України”).

Закон України „Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” : за станом на 16 трав. 2012 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2012. – 14 с. – (Серія „ Закони України”).

Матеріали конференцій і з’їздів:

Міжнародний екологічний форум «Довкілля для України» : у 3 т. – К. : Центр екол. освіти та інформації, 2012. – Т. 3 : Національна система освіти для збалансованого розвитку : матеріали Наук.-практ. конф., м. Київ, 24-25 квіт. 2012 р. – 218 с.

Перспективи та пріоритети розвитку економічного аналізу : тези доп. і виступів ІХ Всеукр. наук. конф. студ., аспірантів і молодих вчен., м. Донецьк, 4-5 квіт. 2012 р. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 197 с.

XVIII Internazionale scientifiche conferenze 'Economics for ecology'
ISCS2012 = Економіка для екології : матеріали XVIII Міжнар. наук.
конф., (м. Суми, Україна, 27-30 квіт. 2012 р.). – Суми : Сум. держ.
ун-т, 2012. – 199 с.

Довідкові видання:

Довідник з гірничого обладнання дільниць вугільних і сланцевих
шахт / М. М. Табаченко, Р. О. Дичковський, В. С. Фальштинський
[та ін.] ; Держ. вищ. навч. закл. «Нац. гірн ун-т». – Дніпропетровськ
: НГУ, 2012. – 431 с. : іл., табл.

Українська мова : енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознавства
ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови ; [редкол.: Русанівський В. М. та
ін.]. - Вид. 3-тє, зі змінами і допов. – К. : Укр. енцикл. ім. М.
Бажана, 2007. – 856 с.: іл.

Російсько-український словник-довідник : близько 102 тис. слів /
НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; за ред. В. М.
Бріцина. – К. : Довіра, 2005. – 942 с. – (Словники України).

Бібліографічні покажчики:

Літопис книг : держ. бібліогр. покажч. України / Кн. палата України
ім. І. Федорова. – К., 2013. - № 2. – 200 с.

Олександр Іванович Степанець : [видат. укр. математик :
біобібліогр. покажч. / відп. ред.: А. М. Самойленко, А. С. Сердюк].
– К. : Ін-т математики НАН України, 2012. – 122 с. : іл., портр.

Українські метабібліографічні посібники (кінець XIX – початок
XXI ст.) : наук.-допоміж. бібліогр. покажч. / [авт.-уклад. О. Л.
Промська]. – К. : НПБУ, 2012. – 119 с.

Автореферати дисертацій:

Витвицька О. М. Економічна оцінка інформаційного капіталу
нафтогазовидобувних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук.
ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та упр. п-вами
(за видами екон. діяльн.)" / Витвицька Оксана Миколаївна ; Івано-

Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2013. – 20 с. : рис., табл.

Малько А. О. Контроль концентрації поверхнево-активних речовин у рідинних середовищах за динамічним поверхневим натягом : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.11.13 "Прилади і методи контролю та визначення складу речовин" / Малько Анастасія Олександрівна ; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2013. – 20 с. : іл., рис.

Михайлів М. І. Підвищення екологічної безпеки електроенергетики Карпатського регіону з використанням нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра техн. наук : спец. 21.06.01 "Екологічна безпека" / Михайлів Микола Іванович ; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2012. – 38 с. : табл.

Дисертації:

Витвицька О. М. Економічна оцінка інформаційного капіталу нафтогазовидобувних підприємств : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 : дата захисту: 18.04.13 / Витвицька Оксана Миколаївна. – Івано-Франківськ, 2012. – 284 с. : рис., табл.

Габльовський Б. Б. Просторова інтегральна геолого-геофізична модель північно-західної частини шельфу Чорного моря для уточнення особливостей геологічної будови та перспектив нафтогазоносності : дис. ... канд. геол. наук : спец. 04.00.22 : дата захисту: 12.10.12 / Габльовський Богдан Богданович. – Івано-Франківськ, 2012. – 190 с.

Михайлів М. І. Підвищення екологічної безпеки електроенергетики Карпатського регіону з використанням нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії : дис. ... д-ра техн. наук : спец. 21.06.01 : дата захисту: 26.04.13 / Михайлів Микола Іванович. – Івано-Франківськ, 2012. – 256 с. : табл.

Стандарти:

Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи.

Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Вид. офіц. - Чинний від 2007-07-01. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с. - (Національний стандарт України).

Конденсатовідвідники автоматичні. Класифікація. (ISO 6704:1982, IDT) : ДСТУ ISO 6704:2007. – Вид. офіц. – Чинний від 2009-01-01. – К. : Держспоживстандарт України, 2010. – 5 с. – (Трубопровідна арматура).

Правила надавання повідомлень торговим партнерам України : ДСТУ 1.13-2001. – Вид. офіц. – Чинний від 2003-01-01. – К. : Держспоживстандарт, 2002. – 10 с. – (Національна система стандартизації).

Каталоги:

Геодезическое оборудование, аксессуары и программное обеспечение : каталог. – К. : Аванпост Прим, 2010. – 95 с. : іл.

Загреба М. Монети України, 1992-2011 : каталог / Максим Загреба. – Вид. 7-ме, доповн. – К. : Логос, 2012. – 192 с. : іл., табл. – (Бібліотека журналу «Нумізматика і фалеристика»).

Препринти:

Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами [Текст] / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. – Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. – 7 с. – (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).

Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФ ТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. – Х. : ННЦ ХВТИ, 2006. – 19 с. – (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр „Харьк. физ.-техн. ин-т” ; ХВТИ 2006 - 4).

Депоновані наукові праці:

Рыжак В. В. Алгебры – школы – основа измерения нечеткой информации / В. В. Рыжак, Н. С. Петров, К. Л. Нефедов. – М., 2008. – 210 с. – Деп. в ВИНТИ 13. 06. 08, № 499-В 2008.

Кононов Ю. С. Геология и мировоззрение / Ю. С. Кононов. – Саратов, 2008. – 293 с. – Деп. в ВИНТИ 17. 06. 08, № 506 – В 2008.

Патентні документи:

Спосіб калібрування прокатних валків : опис до патенту на винахід 43369 С2 Україна : 7 В21В1/08, В21В1/02, В21В28/02 / Букреєв І. І., Горбуньов О. Г. ; заявник ВАТ «Єнакіїв.металург. з-д». – Заявлено 18.02.97 ; опублік. 17.12.01, Бюл. № 11, 2001. – 4 с. : іл.

Віброзахисний пристрій опори турбобура : опис до патенту на винахід 23827 А Україна : Е 21 В 17/07 / Воробйов В. М., Векерик В. І., Воробйов М. С. ; заявник Івано-Франк. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Заявлено 12.05.97 ; опублік. 31.08.98, Бюл. № 4. – 4 с. : іл.

або

Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК7 Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В. И. ; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. - № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опуб. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.). – 3 с. : ил.

А. с. 1007970 СССР, МКИЗ В 25 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Т. Кемайкин (СССР). – №3360585 / 25-08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12. – 2 с. : ил.

Складові частини документів:

статті з періодичних видань:

Делятинська сіль для Цезарів : [іст. розвідки] // Галичина. – 2013. - 4 квіт. – № 50-51. – С. 9.

Мнацканов А. П. Расчет индивидуальных расходов и сметной прибыли бурового предприятия / А. П. Мнацканов // Бурение & нефть. – 2013. – № 2. – С. 59-60.

Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 27 лют. 2013 р. № 187 // Урядовий кур'єр. – 2013. - 10 квіт. – № 67. – С. 5-29.

частини із збірників:

Досвід впровадження дистанційного навчання з нарисної геометрії, інженерної та комп'ютерної графіки / Л. Є. Шкіца, І. В. Павлик, О. В. Корнута [та ін.] // Дистанційна освіта: стан і перспективи для технічних спеціальностей : І Всеукр. наук.-метод. конф., м. Івано-Франківськ, 10-12 жовт. 2012 р. : зб. тез і доп. – Івано-Франківськ, 2012. – С. 96.

Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нарис з новітнього укр. письменства) : статті / Микола Зеров. – Дрогобич, 2007. – С. 245-291.

Крижанівський Є. І. Аналіз методів прогнозування ресурсу бурильних труб та їх з'єднань / Є. І. Крижанівський, Б. В. Копей // Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ : держ. міжвід. наук. – техн. зб. – Івано-Франківськ, 1996. – С. 3 – 30. – (Серія «Нафтогазопромислове обладнання» ; вип. 33).

рецензії:

Качкан В. Білі лілії його печалі / В. Качкан // Дзвін. – 2012. - № 2. – С. 127-129. – Рец. на кн.: Білі сльози снігу : поезії / Нестор Чир. – Коломия : Вік, 2011. – 168 с.

Силантьєва В. Обрії та шляхи сучасної української компаративістики / В. Силантьєва // Слово і час. -2013.- № 2. – С. 99-106. – Рец. на зб.: Літературна компаративістика. – К. : Стилос, 2011. - Вип. 3. – 300 с.

Електронні ресурси:

Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – 80 Min / 700 MB. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). - (Бібліотека студента-медика). – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP. - Назва з контейнера.

Про державне стратегічне планування [Електронний ресурс] : проект Закону України від 03.11.2011, реєстр. № 9407. - Режим доступу: [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

Список рекомендованої літератури

- 1 Диомидова Г. Н. Библиографоведение : учебник / Г. Н. Диомидова. – СПб. : Профессия, 2002. – 228 с. – Библиотека.
- 2 Женченко М. Оформлення списків використаної літератури відповідно до вимог нових стандартів: спроба відповіді на проблемні питання / М. Женченко. – Вісн. Кн. палати. – 2009. - № 6. – С. 19-22.
- 3 Забелина О. Б. Формирование информационной культуры студентов университета / О. Б. Забелина // Науч. и техн. б-ки. – 2004. - № 8. – С. 45-47.
- 4 Збаровская Н. Информационная культура личности: проблемы формирования / Н. Збаровская // Библ. дело. – 2005. - № 1. – С. 7-8.
- 5 Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики / кер. авт. кол. Г. М. Швецова-Водка. – К. : Кн. палата України, 1998. – 116 с.
- 6 Ломачинська І. М. Бібліографознавство : навч. посіб. для дистанц. навчання / І. М. Ломачинська. – К. : Ун-т «Україна», 2005. – 300 с.
- 7 Пилип Я. А. Основи інформаційної культури студентів : метод. вказівки / Пилип Я. А., Жолобка Л. А., Мацюк Г. М. – Івано-Франківськ, 2011. – 38 с.
- 8 Справочник библиографа / [редкол.: В. А. Минкина и др.] / СПб. : Профессия, 2002. – 512 с. – Библиотека.
- 9 Устіннікова О. Нові правила бібліографічного опису / О. Устіннікова, П. Сенько, Н. Регідайло // Вісн. Кн. палати. – 2007. - № 7. – С. 23-25 ; № 8. – С. 25-27.
- 10 Швецова-Водка Г. М. Вступ до бібліографознавства : навч. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. – К. : Кондор, 2004. – 216 с.

Методичне видання

**Складання списків використаної літератури
до курсових, дипломних та інших наукових робіт**

Українською мовою

Комп'ютерний набір   Л. А. Жолобко

Комп'ютерна верстка   Ю. В. Кобітович

Івано-Франківськ

2013

